

**Biblioteca ASTRA,
Corpul B**

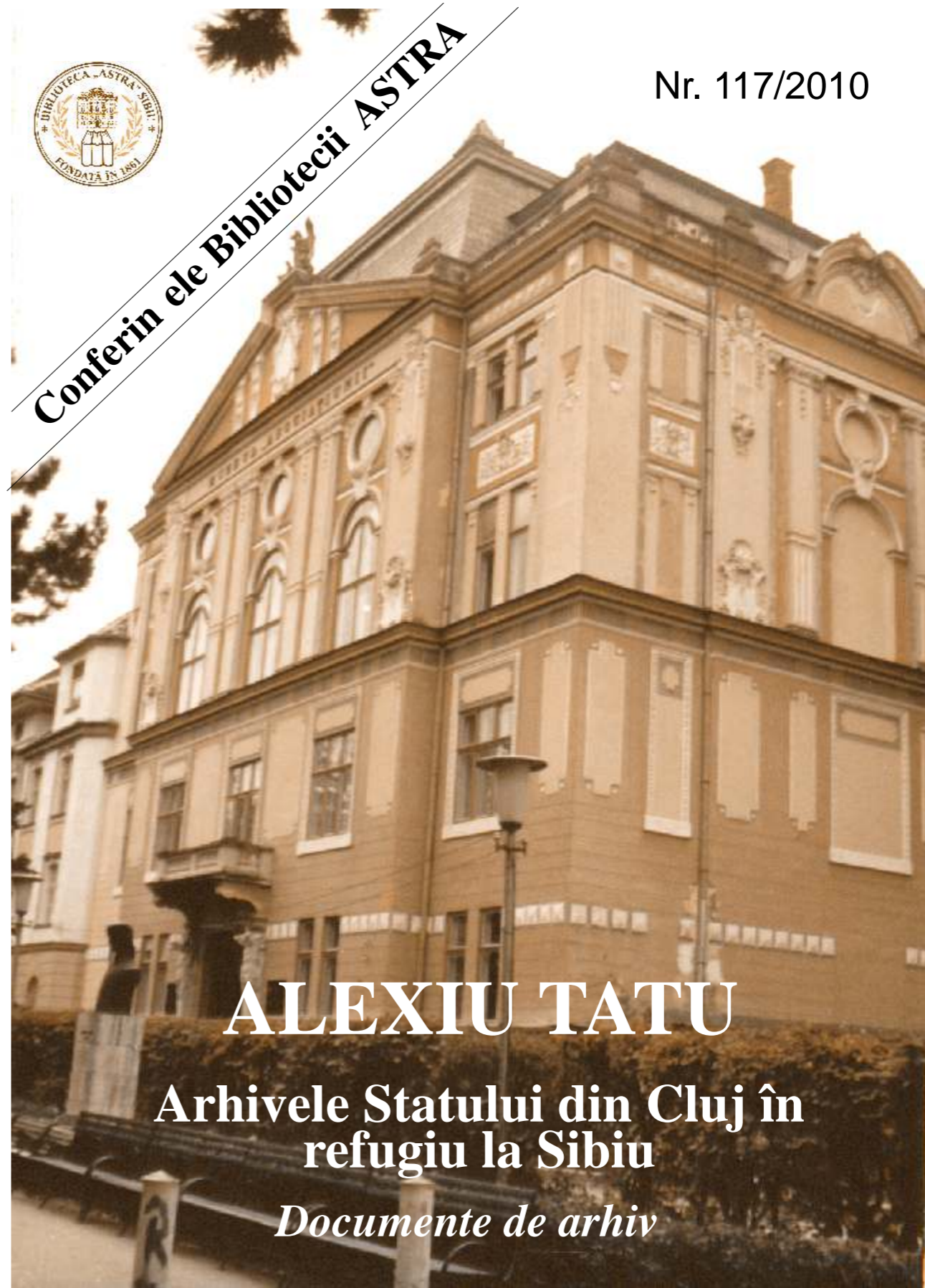

Foto: Daniela Rusu

Conferințele Bibliotecii ASTRA

Nr. 117/2010

ALEXIU TATU
**Arhivele Statului din Cluj în
refugiu la Sibiu**
Documente de arhiv

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Conferințele Bibliotecii ASTRA:

ALEXIU TATU: *Arhivele Statului din Cluj în refugiu la Sibiu.*
Documente de arhivă

Coordonatorul colecției: Onuc **Nemeș-Vintilă**
Grafică copertă: Daniela **Rusu**
Editor: Ioana **Butnaru**

Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 15 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Str. G. Barițiu, nr. 5-7, cod 550178
Sibiu, ROMÂNIA
Tel.: +40 269 210551, +40 369 561731, fax: +40 269 215775
Web: <http://www.bjastrasibiu.ro>, e-mail: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: 1843 - 4754

ALEXIU TATU
n. 1956

CURRICULUM VITAE

Numele și prenumele : TATU ALEXIU

Data nașterii : 17 mai 1956

Locul nașterii : Sibiu, județul Sibiu

Studii : Universitatea “LUCIAN BLAGA” din Sibiu – Facultatea de Filologie, Istorie, Secția Istorie –Engleză, promoția 1980

Doctorand Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

Starea civilă : căsătorit cu Tatu Marcela

2 copii : Tatu Laura Eva, Tatu Alexandru

Profesie : profesor de istorie și limba engleză

Limbi cunoscute : engleză, franceză

Locuri de muncă :

- 1980 – 1983 - Școala 7, Onești, județul Bacău
- 1983 – 1985 - Școala Noiștat, județul Sibiu
- 1985 – 1987 - Școala 7, Onești, județul Bacău
- 1987 – 1 nov. 1994 – Muzeul “ASTRA” Sibiu
- 1 nov. 1994 – 30 dec. 2002 Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național – Sibiu
- 1 ianuarie 2003 – prezent - Direcția Județeană Sibiu a Arhivelor Naționale

1. Activitate în Muzeul “ASTRA”

1.1. Articole redactate - 40 (civilizație populară tradițională românească)

1.2. Participare la Reuniuni științifice - 3

1.3. Depistări și achiziții de monumente etnografice – 6.

1.4. Coordonare, gestionare, administrative

1.4.1. – Coordonarea secției în aer liber a Muzeului “ASTRA” –1990 și a Secției funcționare expoziții, gestiune, relații cu publicul, - martie 1993 - septembrie 1994

1.4.2. – Muzeograf – Muzeul în aer liber Sibiu

2. Activitatea în cadrul Inspectoratului pentru Cultură a județului Sibiu

2.1. Coordonarea activității Inspectoratului pentru Cultură a județului Sibiu 1 martie 1997-2000

2.2. Proiecte de strategie culturală - 2

3. Activitatea în cadrul Direcției Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Sibiu – 2000–2002 – director al Direcției Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Sibiu

3.1. Coordonarea Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Sibiu

3.2. Elaborarea de proiecte culturale - 5

4. Activitatea în cadrul Direcției Județene Sibiu a Arhivelor Naționale

- 01.01.2003 – decembrie 2009 – director al Direcției Județene Sibiu al Arhivelor Naționale

Coordonează Direcția Județeană Sibiu al Arhivelor Naționale

- decembrie 2009 – în prezent – Șef serviciu Județean Sibiu al Arhivelor Naționale

4.1. Coordonare și prezentare expoziții de valorificare a informațiilor din fondurile și colecțiile Direcției Județene Sibiu al Arhivelor Naționale - 31

4.2. Interviu radio și emisiuni TV referitoare la Fondul Arhivistic Național al Direcției Județene Sibiu al Arhivelor Naționale - 48

4.3. Studii referitoare la momente și personalități importante ale istoriei naționale - 7 (publicate) - 6.

4.4. Conferințe pe teme fundamentale ale istoriei naționale și ale structurilor județene MAI - 61

4.5. Articole referitoare la evenimente ale istoriei naționale și ale istoriei Sibiului - 32

4.6. Participare la simpozioane de arhivistică – 9

4.7. Coordonare publicații de valorificare a Fondului Arhivistic Național - 9.

5 . Date de contact

- adresa - Sibiu, str. Nicolae Bălcescu nr. 19

- telefon serviciu – 0269/431356, acasă 0269/431536,
mobil 0726818782

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă</i>	1
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești</i>	2
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș</i>	3
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate</i>	4
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex- librisului</i>	5
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal – 1931 –</i>	6
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>></i>	7
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007		8
Pr. acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere</i>	9
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu</i>	10
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii</i>	11
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica</i>	12
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel</i>	13
Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă</i>	14
Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna</i>	15

George Banu	<i>Actorul european</i>	16
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor</i>	17
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers</i>	18
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii</i>	19
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei</i>	20
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru</i>	21
Al. Dima	<i>George Coșbuc în Sibiu</i>	22
Octavian Goga	<i>Țăranul în literatura noastră poetică</i>	23
Răzvan Codrescu	<i>Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința lui Scio Deum esse</i>	24
Victor V. Grecu	<i>Identitate. Unitate. Integrare – în spectrul globalizării</i>	25
Remus Rizescu	<i>Compozitorul slovac Jan Levoslav Bella și Sibiul</i>	26
Teodor Ardelean	<i>Limba înainte de toate și în toate</i>	27
Andrei Șaguna	<i>Românii s-au zbatut mai mult pentru limbă decât pentru viață</i>	28
Andrei Bârseanu	<i>Asociațiunea nu va face literatură și știință, ci numai va sprijini literatura și știința</i>	29
Iuliu Moldovan	<i>Problema Munților Apuseni</i>	30

Ion Duma	<i>Eminescu și românii din Ungaria</i>	31
Vasile Ladislau Pop	<i>„Luptele politice nu numai că ne-au răpit timpul, dar au înstrăinat frați de către frați”</i>	32
Vasile Ladislau Pop	<i>“Numai lumina, numai cultura ne poate mântui: cultura și lumina trebuie să ne dea putere în brațe, ca să ne știm apăra viața, și minte și înțelepciune spre a ne ști conserva și înmulți cele trebuincioase întru susținerea vieții”</i>	33
Vasile Ladislau Pop	<i>«(...)În loc de a trage unii într-o parte, alții în alta, în loc de a lucra unii spre stricarea și slăbirea altora ca să ne ridicam persoanele noastre (...)»</i>	34
Sebastian Stanca	<i>Pastelele lui Alecsandri</i>	35
Andrei Bârseanu	<i>„Oamenii mari se cunosc după seriozitatea cu care tratează chiar și lucrurile mici”</i>	36
Andrei Șaguna	<i>„Suntem fiii unei patrii umane, culte și constituționale”</i>	37
George Barițiu, Iacob Bologa	<i>“Nici unu poporu care nu cultiva artile si industri'a, nu are dreptu a se numerá între poporale civilisate”</i>	38
Acad. Radu P. Voinea	<i>Asociațiunea a avut un rol important în realizarea unității spirituale și naționale a tuturor românilor</i>	39
Vasile Ladislau Pop	<i>„Asociatiunea nutrește și conservă spiritul național, cultivă și conservă limba și prin aceasta existența națională”</i>	40

Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Înfiiințarea unei școli române de fete în Sibiu</i>	41
Iacob Bologa	<i>Numai dezvoltarea facultăților spirituale, numai luminarea minții, numai cultura cea adevărată, norocesc, fericesc pe om, va noroci și va ferici pe poporul român</i>	42
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Asociațiunea pentru înaintarea în cultură a femeii române</i>	43
Iacob Bologa	<i>Poporul român singur prin cultură poate să se înalțe la acea vază și demnitate care l-ar putea mântui de nenumăratele rele ce-l apasă</i>	44
Iacob Bologa	<i>Asociațiunea este de nespus folos nu numai pentru români ci și pentru popoarele conlocuitoare</i>	45
George Barițiu	<i>Raport general asupra stării Asociațiunii, 1889 ...</i>	46
Antonie Plămădeală	<i>Darul Asociațiunii către poporul român</i>	47
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	48
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	49
Elena Macavei	<i>Rolul Asociațiunii ASTRA în emanciparea femeii și educația copiilor</i>	50
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Emil Cioran (între afinitățile afective și refuzurile selective)</i>	51
Ștefan Pascu	<i>Rolul național-cultural al ASTREI</i>	52

Andrei Șaguna	<i>Munca este onoarea și reputația cea mai mare a omului</i>	53
Timotei Cipariu	<i>Școlile elementare sunt fundamentul culturii naționale și a literaturii naționale</i>	54
Timotei Cipariu	<i>Două gimnazii pentru înaintarea culturii naționale la Năsăud și Blaj</i>	55
Timotei Cipariu	<i>Cauzele naționale, prin bărbați energici, capabili de orice sacrificiu</i>	56
Cristofor I. Simionescu	<i>Astra și Țările Române</i>	57
Mihai Sofronie	<i>Vasile Stroescu, un filantrop aproape uitat</i>	58
Matei Pamfil	<i>Andrei Bârseanu și Asociațiunea</i>	59
Matei Pamfil	<i>Mitropolitul Andrei Șaguna și Asociațiunea</i>	60
Elena Macavei	<i>Călătorie în China</i>	61
Elena Macavei	<i>Glume, anecdote în publicațiile ASTREI</i>	62
Caius Iacob	<i>Matematica românească de la Gheorghe Lazăr la Traian Lalescu</i>	63
Nicolae Nicoară-Horia	<i>Schiță de portret - Atanasie Marian Marienescu –</i>	64
Tatiana Benchea	<i>Creativitatea, izvor de energie</i>	65
Sergiu Găbureac	<i>Crizele și biblioteca publică</i>	66
Mihai Racovițan	<i>Sibiul în anul evenimentelor decisive – 1918</i>	67

Mihai Racovițan	<i>Rosturile Sibiului în revoluția română din Transilvania de la 1848-1849</i>	68
Antonie Plămădeală	<i>ASTRA – Ctitorii și ctitoriile ei</i>	69
Vasile Avram	<i>Sensuri bipolare în poezia lui Blaga</i>	70
Vasile Avram	<i>Ritual pentru Noica</i>	71
Vasile Avram	<i>Codul Eminescu</i>	72
Vasile Avram	<i>Modelul Cioran</i>	73
George Barițiu	<i>Unul din scopurile principale ale școlilor de fete este să împuțineze urmările triste ale blestemului care se numește lux, vanitate omenească, dacă nu le poate paraliza cu totul</i>	74
George Barițiu	<i>Meritul Asociațiunii constă în admirabila sa influență morală care o pătrunde în toate fibrele poporului nostru</i>	75
Diana Câmpan	<i>Constantin Noica – restituiri</i>	76
Diana Câmpan	<i>Aventura adevărului fără de sfârșit în cultură; Cultura – o utopie asumată</i>	77
Alexandru Dobre	<i>Asociațiunea Trasnilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român și Societatea Academică Română</i>	78
Valer Hossu	<i>Episcopul Dr. Iuliu Hossu – Trăirea în jurământul pentru sionul românesc</i>	79

Cornel Lungu	<i>Momente ale participării Sibiului la Revoluția din 1848-1849 în Transilvania. Locul și rolul Comitetului Națiunii Române</i>	80
Cornel Lungu	<i>Din legăturile “ASTREI” cu societăți academice și culturale române și străine 1861-1914</i>	81
Cornel Lungu	<i>Pașii poetului în cetate</i>	82
Ovidiu Hurduzeu	<i>Capitalismul cu conștiință și economia participativă</i>	83
Ion Bianu	<i>August Treboniu Laurian</i>	84
Ilie Moise	<i>Ilie Dăianu și spiritul Blajului</i>	85
Cornel Lungu	<i>Petiția Episcopiei Române Ortodoxe din Statele Unite ale Americii de Nord către președintele Woodrow Wilson</i>	86
Alexiu Tatu	<i>Mihai Viteazul în documentele Serviciului Județean Sibiu al Arhivelor Naționale</i>	87
Bianca Karda	<i>Odiseea plecării unor români ardeleni din județul Sibiu în America (1900-1914) reflectată în presa transilvăneană a vremii</i>	88
Eugenia Crișan	<i>Generalul francez Berthelot și România</i>	89
George Barițiu	<i>Adunarea generală a XXX-a a Asociațiunii Transilvane</i>	90
Constantin Cubleșan	<i>Mihai Eminescu – Ciclul schillerian</i>	91
Constantin Cubleșan	<i>Ion Pop Reteganul – Folclorist și publicist</i>	92

Constantin Cubleşan	<i>Ioan Slavici – portret în oglinda timpului</i>	93
Mircea Braga	<i>Însemnări despre multiculturalitate</i>	94
Marius Laurian	<i>August Treboniu Laurian</i>	95
Keresztes Coloman Stefan, Eugenia Simona Keresztes	<i>Genii ale matematicii la Sibiu: Farkas Bolyai și János Bolyai.....</i>	96
Alexandru Sterca- Şuluţiu	<i>Nu este sub sóre natiune, care cu mai mare ardóre a animei sê-sí iubésca patrià sí vetr'a strabuniloru sei, cá Românulu</i>	97
Ioan Lupaş	<i>Înfiinţarea „Asociaţiunii“ și conducătorii ei</i>	98
Iosif Sterca Şuluţiu	<i>Discursul ținut la inaugurarea Muzeului istoric și etnografic și la deschiderea Expoziţiei, în 19 August st. N. 1905</i>	99
Ion Onuc Nemeş- Vintilă	<i>Bibliotecile publice din Olanda și misiunea lor: „Să facem o comunitate mai bună”</i>	100
Virgiliu Florea	<i>Anton Pann în reeditarea-model lui M. Gaster (1936)</i>	101
Horst Ernst Klusch	<i>Pe urmele strămoşilor habani</i>	102
Ion Agârbiceanu	<i>Raportul Secretariatului general al Secţiunilor literare-ştiinţifice ale „Astrei” dela 6 Iunie 1932 – 27 Mai 1933</i>	103
Liliana Popa	<i>Oameni și cărți în Sibiul de altădată</i>	104

Vasile Crișan	<i>Protecția patrimoniului cultural sibian. Istorie și actualitate</i>	105
George Barițiu	<i>Din istoria Asociațiunii (1861-1888)</i>	106
George Barițiu	<i>Raportul Asociațiunii după 31 ani</i>	107
Werner Schaal	<i>Noua Bibliotecă Universitară a Universității „Lucian Blaga” – Die neue Universitätsbibliothek der Lucian-Blaga-Universität</i>	108
Iarion Pușcariu	<i>Cuvântulă Presidială la deschiderea adunării generale a Asociațiunei transilvane, ținute la 10/22 și 11/23 Octobrie a. c. în Năseudă</i>	109
Marin Diaconu	<i>Emil Cioran și Constantin Noica</i>	110
Marin Diaconu	<i>Emil Cioran și Nicolae Tatu</i>	111
Vasile Grajdian	<i>Preotul muzician Gheorghe Șoima</i>	112
Matei Pamfil	<i>Gustav Weigand și Asociațiunea</i>	113
Paul Brusanowski	<i>Mitropolitul Andrei Șaguna – o viață de sfințenie</i>	114
Paul Brusanowski	<i>Concepția canonică a mitropolitului Andrei Șaguna privind organizarea Ortodoxiei ecumenice și a poziției Mitropoliei românești din Transilvania și Ungaria</i>	115
Liliana Moldovan	<i>Deschideri antropologice în opera lui Emil Cioran</i>	116
Alexiu Tatu	<i>Arhivele Statului din Cluj în refugiu la Sibiu. Documente de arhivă</i>	117

ALEXIU TATU

Arhivele Statului din Cluj în refugiu la Sibiu*

Documente de arhivă

La împlinirea a 90 de ani de existență a Arhivelor Naționale Cluj, ne facem datoria de a evoca figura unei personalități speciale care, sprijinit de o echipă de profesioniști dăruți, și-a pus întreaga viață în slujba intereselor Arhivelor Naționale. Este vorba despre *Ștefan Meteș*, director, la începutul deceniului trei al secolului trecut, al Arhivelor Statului, Regionala Transilvania, care în toamna anului 1940 a organizat și condus, cu sprijinul autorităților militare, evacuarea Arhivelor Statului din Cluj și, ulterior, în perioada celui de-al doilea război mondial, funcționarea lor la Sibiu. Ne propunem să prezentăm aceste activități, așa cum reies ele din documentele de arhivă aflate în fondurile și colecțiile Arhivelor Naționale ale României.

În adresa trimisă de la Sibiu în 18 septembrie 1940 (manuscris), Ștefan Meteș, adresându-se directorului general al Arhivelor Statului București, Aurelian Sacerdoțeanu, face referire la telegrama acestuia din 31 august a.c. în legătură cu evacuarea Arhivelor Statului din Cluj, în care arată că s-a reușit, cu mari eforturi evacuarea întregii arhive și precizează că, neavând vagoane la timp „am fost siliți să ducem 30 de camioane de documente la Turda, unde au fost depozitate la Căminul Cultural încă din 6-7 septembrie”. Restul arhivei și mobilierul au fost încărcate în 14 vagoane (în 8 – 9 septembrie) și

* Conferință prezentată în ziua de 16 noiembrie 2010.

8 Conferințele Bibliotecii ASTRA

transportate, conform indicațiilor date, la Alba Iulia , unde s-au depozitat în sala cea mare a teatrului orașului „sub paza mea personală și a funcționarilor”.

Pentru că Universitatea din Cluj și în special Facultatea de Litere va fi așezată la Sibiu „credem că arhivele încă trebuie să fie în preajma acestei facultăți , deci mutată în orașul Sibiu”. Pentru mutarea grabnică a arhivelor, Ștefan Meteș îl roagă pe Sacerdoțeanu să intervină pe lângă autoritățile militare și administrative din Sibiu, prin Ministerul Educației Naționale, pentru a se pune la dispoziție localurile necesare birourilor și depozitării arhivelor; el propune cele două pavilioane de la Școala Militară de Infanterie sau clădirea din mijloc de la cazarma unde a fost mai înainte „Școala Normală „Andrei Șaguna” ori mai multe camere la Primăria orașului sau Prefectura Județului. În continuare solicită intervenții și pe lângă autoritățile din Alba Iulia și Turda „pentru vreo zece camioane spre transportarea arhivelor de la Turda și Alba Iulia la Sibiu împreună cu soldați sau oameni indispensabili pentru încărcarea și descărcarea arhivelor. El roagă să i se dea și o adresă cu care să se prezinte la autoritățile din cele trei orașe „pentru a ne da tot concursul la efectuarea lucrărilor”.

La această adresă Aurelian Sacerdoțeanu pune, în 20 septembrie 1940, rezoluția de intervenție la minister pentru fixarea noului sediu și transportarea fondurilor arhivistice. Intervenția directorului general al Arhivelor Statului la Ministerul Educației Naționale s-a finalizat cu adresa Direcțiunii Învățământului Superior din acest minister, adresată Arhivelor Statului, ca răspuns la adresa Arhivelor Statului referitoare la fixarea sediului Arhivelor Statului din Cluj. Ministerul aprobă fixarea sediului Arhivelor Transilvaniei în orașul Sibiu, unde se află și Facultatea de Litere a Universității din Cluj și roagă să se ia măsurile necesare pentru transportarea fondurilor arhivistice „din localitățile unde se găsesc acum la noul sediu”.

Din corespondența lui Ștefan Meteș cu Aurelian Sacerdoțeanu se desprinde și preocuparea constantă a celui dintâi pentru salarizarea angajaților Regionalei Transilvania. Astfel, în scrisoarea trimisă din Sibiu la 12 octombrie 1940, se aduce la cunoștința conducerii Arhivelor Statului faptul că laborantului Nicoară Ioan, rămas în teritoriul cedat Ungariei, i s-a plătit salariul pe luna octombrie conform aprobării directorului general și nu a mai fost trecut pe statele de plată din luna octombrie

Stăpânirea maghiară l-a expulzat și a sosit „lipsit de orice mijloace materiale, bătut și chinuit de autoritățile ungurești”; laborantul va fi reprimis în slujbă, dar Aurelian Sacerdoțeanu este rugat să intervină la Ministerul Educațiunii Naționale ca pe baza statului de plată să i se aprobe „ordonanțarea salariului pe luna curentă, ca să aibă cu ce trăi în luna aceasta și cealaltă” Rezoluția lui Sacerdoțeanu a fost : „se vor înainta spre ordonanțare.”

La începutul anului 1941 Ștefan Meteș semnează un document important care aduce la lumină activitatea desfășurată din momentul evacuării până la sfârșitul anului 1940. Adresa începe cu problemele de personal arătând că doamnele Maria Vlasiu și Elena Mureșan au avut „absențe mai îndelungate la serviciu „O informație deosebit de importantă este aceea că, după evacuarea arhivelor de la Cluj, funcționarii și-au început activitatea la Sibiu în ziua de 15 noiembrie 1940. În ceea ce privește veniturile și cheltuielile s-a primit suma de 5000 de lei „pentru spese materiale” și 87.968 lei, sumă ordonanțată direct de Minister sau ca urmare a intervențiilor directorului general, pentru evacuarea silită din Cluj a peste 200 de vagoane de documente în orașele Turda și Alba Iulia și așezarea lor în noul sediu la Sibiu.

În ce privește lucrările oficiale de birou, au fost 356 acte intrate, 200 ieșite, a fost eliberat un certificat și s-au format două dosare, unul pentru lucrări de mobilizare și altul pentru lucrări de apărare pasivă. Un capitol

special este dedicat lucrărilor speciale de arhivă. Expoziția permanentă de documente a fost terminată, iar arhiva orașului Baia Sprie , păstrată în lăzi a fost ordonată în fascicule, pe ani, pe rafturile din depozite. Arhiva fostului Contencios al Statului din Cluj a fost aranjată în ordine cronologică și au fost traduse diferite conscripții notariale din limbile latină și maghiară. Din capitolul referitor la creșterea colecțiilor reiese că Prefectura județului Satu Mare a trimis 60 de lăzi de documente cu camioanele și a expedit un vagon de lăzi cu documente; Chestura Poliției Oradea a transmis spre păstrare două peceți ieșite din uz ale Detașamentului de Poliție Salonta; iar de la Spitalul Epidemic din Cluj s-a ridicat arhiva fostului Contencios al Statului Cluj.

O activitate consistentă au desfășurat angajații Regionalei Transilvania în direcția selecționării de arhive. Dacă Primăria orașului Baia Mare și Parchetul Tribunalului Turda au selecționat arhiva veche „fără delegatul nostru - dar după indicațiile date de noi „, Judecătoria Ilia a selecționat după indicațiile Arhivelor Statului .La Biblioteca Parchetului Cluj a fost controlată selecționarea cărților maghiare, iar la Chestura Poliției Cluj, Serviciul Măsuri și Greutăți Cluj, Sibiu, Odorhei, Dej, Alba Iulia, Sighișoara au fost controlate selecționările și s-a aprobat vânzarea hârtiei maculatură. Un caz aparte l-a constituit arhiva veche a Curții de Apel din Târgu Mureș, care a fost ridicată de prof. V.Sulică, arhivarul orașului Târgu Mureș a împuternicit de Ștefan Meteș, din pivnițele instituției „unde era aruncată de ani de zile și supusă stricăciunii „a fost depozitată provizoriu la primărie.

O problemă importantă, care va reveni insistent în corespondența lui Ștefan Meteș cu Aurelian Sacerdoțeanu, a fost cea a situației localului de arhivă. Dacă în Cluj, localul propriu era „potrivit pentru depozitarea arhivelor îndeosebi „localul de arhivă din Sibiu închiriat cu 250.000 lei/an este „prea mic pentru a putea adăposti și depozita tot materialul istoric”.

O altă problemă care va reveni în corespondență va fi cea a posturilor vacante, de arhivar și impiegat auxiliar, care ar trebui completate, fie și provizoriu, cu persoane bine pregătite în domeniul istoric – arhivistic. Este „foarte mult de lucru la Regionala noastră, mai ales acum după evacuare și noua orânduire a arhivelor”, încheie Ștefan Meteș.

Preocuparea lui Ștefan Meteș pentru salarizarea personalului Regionalei Transilvania revine și în adresa trimisă din Sibiu la 15 martie 1941 către conducerea Arhivelor Statului Ștefan Meteș solicită ca salariile angajaților să nu fie trecute în noul buget al ministerului „în formula nedreaptă cum a fost tot timpul la Arhivele Statului”. El arată că postul de director este încadrat la categoria „arhivarii și paleografilor de la Arhivele Statului”, fără nici o justificare și cu o ierarhie și salarizare necorespunzătoare.

Arhivarul clasa a I a fost retrogradat la clasa a II-a; dacă nu va putea fi posibil ca ambii arhivari, atunci cel puțin unul să fie încadrat la clasa a I-a; ajutorul arhivar se află în situația cea mai corespunzătoare; există confuzie și lipsă de ierarhie la posturile ajutor registrator și impiegat clasa I, înglobați cu paleografilor 3 cu un salariu corespunzător impiegatilor clasa a II-a, iar paleograful clasa a III a de la 1 ianuarie salariul impiegatului clasa a I. Prin ocuparea postului de impiegat auxiliar, care se va face numai de un licențiat, aplicându-se art. 73 din alin. 2 din Cod, Regionala va câștiga un al 3 – lea paleograf clasa a III-a „pe lângă numărul mic de funcționari”. În continuare Ștefan Meteș precizează că există o disproporție între gradul, care ar trebui să fie și actualul salariu și o situație nereală pentru funcționarii care ar trebui să avanseze deoarece aceștia nu mai au posibilitate de avansare, locurile fiind puține și neexistând gradații. Soluția pe care Meteș o vede este grupa A 36 din Codul funcționarului public „Regele Mihai I., care prezintă o ierarhie perfectă în salarizarea gradelor prevăzute.

El concluzionează arătând, că dacă se aplică gradele actuale va rezulta o stare nereală și necorespunzătoare „față de drepturile care ar trebui să le avem” Pentru o mai bună orientare și clarificare este anexat un tabel. Rezoluția lui Aurelian Sacerdoțeanu din 18 martie 1941 demonstrează o dată mai mult preocuparea lui Ștefan Meteș pentru salarizarea personalului: „S-a cerut în repetate rânduri modificarea încadrărilor. Se va trimite și aceasta în copie”.

O problemă constantă pe care Ștefan Meteș a avut-o în vedere în perioada de la Sibiu a fost aceea a preluării unor arhive valoroase. În adresa expediată din Sibiu la 30 aprilie 1941 și înregistrată la Arhivele Statului din 6 mai 1941, el prezintă arhiva fostului Regiment Grăniceresc din Ardeal, fost cu garnizoana în Orlat. În prezent arhiva Regimentului se află la Sibiu pe strada Sării nr.11, la sediul Comitetului „Fondului Școlar al fostului regiment I de graniță din Ardeal”, în grija domnului prof. Silviu Florian, care îndeplinește funcția de secretar al Comitetului. Cantitatea de aproximativ 10 – 12 fascicole, împreună cu registrele, este depusă într-un dulap într-o totală neorânduială. În aceeași cameră cu arhiva se întâlnesc și membrii Comitetului Fondului Grăniceresc.

Actele administrative privitoare la subvențiile acordate fostelor școli grănicerești ca și alte acte în legătură cu aceste școli se păstrează în aceeași cameră, într-un alt dulap, formând o arhivă separată. În continuare, Ștefan Meteș prezintă poziția profesorului Florian, care nu vrea să cedeze, sub nici o formă, arhiva Regimentului nici Arhivelor Statului, nici altei instituții de cultură, dar solicită de la Arhivele Statului o subvenție de cca. 230 mii lei, sumă care ar urma să fie întrebuințată pentru confecționarea mapelor și cartoanelor „în vederea aranjării arhivei” a unui dulap mai potrivit și pentru plata unui bun arhivist „care ar fi dispus să facă catalogarea documentelor”. Profesorul Florian nu are pregătirea de specialitate „trebuincioasă” și apelează

la Arhivele Statului pentru a delega un funcționar care să organizeze arhiva. Actele din arhiva Regimentului ar fi fost cercetate de prof. (decedat) Victor Lazăr, care le-ar fi utilizat într-un studiu publicat într-o revistă militară. S-a încercat o înțelegere cu prof. Florian pentru depunerea documentelor la Arhivele Statului, dar acestea refuză. În final, Ștefan Meteș arată că nici un funcționar de la Arhivele din Sibiu nu poate fi delegat pentru ordonarea arhivei pentru că toți sunt ocupați cu materialul adus de la Cluj, „operațiune care reclamă un timp mai îndelungat, chiar un număr sporit de funcționari”.

Referiri la încadrările angajaților din Regionala Transilvania a Arhivelor Statului face Ștefan Meteș și în adresa din 1941. În această adresă el arată situația nedreaptă în care „au fost lăsați funcționarii Direcției noastre în privința încadrărilor”, arătând că „pe bună dreptate Arhivele Statului trebuie să fie considerate între cele dintâi instituții de învățământ superior. Și credem că sunt. Urmează, că trebuie, să ni se acorde aceleași drepturi ca și personalului Universității”. El concluzionează: „credem că în timpul evacuării ne-am făcut datoria întreagă, românește și cu toată conștiința. Aici la Sibiu suportăm toate greutățile, ca și refugiații de la Universitate. După ce am fost nedreptățiți cu încadrarea, - așa cum n-au fost ei – sperăm că nu ni se va face o nouă nedreptate și de data aceasta reducându-ni-se salariile cu 8%”.

Această problematică va fi continuată și în adresa , trimisă din Sibiu în data de 12 noiembrie . În încadrarea salariaților nu s-a ținut cont de Legea de organizare a Arhivelor Statului și nici de Codul funcționarilor publici. Începând cu luna octombrie, funcționarii Regionalei Transilvania au fost încadrați astfel: Ștefan Meteș, director, numit în acest post în octombrie 1922 și întărit prin decret regal, Ion Mărcuș - arhivar I, Elena Mureșan – arhivar II, Eudochia Buta – arhivar ajutor, Aurel Mafteiu – paleograf fără gradație, Astra Macaveu - paleograf fără gradație. Solicitând lui Aurel Sacerdoțeanu să revină

la minister pentru reîncadrare, Ștefan Meteș conchide: „ori de câte ori s-a ivit prilejul să ni se facă și nouă dreptate am fost lăsați în mod sistematic, înafară de lege. Suntem poate singura instituție care are tristul privilegiu de a fi tratată, metodic, în mod nedrept”. Răspunsul Ministerului Culturii Naționale și al Cultelor, Direcțiunea Învățământului Superior, este că ministerul nu poate plăti Arhivelor Statului din salariile după categoria I, întrucât localitatea Sibiu fiind de categoria a II-a Ministerul de Finanțe n-a mai aprobat de la 1 octombrie 1941 să se plătească salariile după categoria I. Rezoluția lui Aurelian Sacerdoțeanu din 19 decembrie 1941: „Va fi anunțată și Arhiva din Sibiu,,. De fapt prin adresa din 20 decembrie 1941, Aurelian Sacerdoțeanu îi comunică lui Ștefan Meteș răspunsul ministerului.

Activitatea desfășurată de Ștefan Meteș în fruntea Regionalei Transilvania reiese și din raportul cu privire la activitatea instituției pe anul 1941 trimis, din Sibiu, la 13 ianuarie 1942. În această adresă Meteș arată din nou că localul din Sibiu „este cu totul neîncăpător pentru materialul de care dispunem și în situația de azi, nu poate satisface nici pe departe cerințele instituției noastre” și continuă „dela evacuarea materialului documentar din Cluj și până acum nu am reușit să aflăm loc potrivit pentru adăpostirea tuturor documentelor” arătând că mare parte din documente se păstrează „afară, în lăzi improvizate în grabă, sub un acoperiș care nu le protejează decât de ploaie”. Din această cauză și din pricina dificultăților de transport nu s-au putut aduce la Sibiu cele 30 de camioane de material care au fost duse de la Cluj la Turda cu ocazia evacuării.

Capacitatea redusă a localului a avut repercursiuni dăunătoare asupra activității instituției: materialul documentar nu a putut fi ordonat și răsfoit „în voe, pentru a fi studiat”; același material nu poate fi organizat „după toate regulile arhivistice”. Cu toate acestea se fac eforturi mari „să nu rămânem un

simplicu depozit de arhivă”. Este menționată ca realizare întocmirea până în 1940 a indicelui cronologic a documentelor până la anul 1500, iar în 1949, în continuare după anul 1500. Ștefan Meteș menționează și greutățile întâmpinate: nu s-au putut desface toate fondurile arhivistice din lipsă de spațiu și nu s-a putut controla dacă un document a fost publicat sau nu și unde (lipsește „o bibliotecă bine dotată și organizată,,). Așadar „lucrările de proporții mai vaste se fac cu mare greutate”. Unele din săli au fost transformate în mici depozite, așa că au putut fi ordonate pe rafturi din lemn, mare parte din arhiva și socotelile orașului Cluj și „alte arhive mai mărunte”. Au fost traduse diferite documente din limbile latină și maghiară, care conțin informații prețioase asupra satelor din Ardeal începând cu secolul al XIV-lea.

În ce privește lucrările de birou, au fost 238 acte intrate, 189 ieșite, majoritatea cu caracter administrativ. S-au controlat selecționările și au fost date instrucțiuni pentru selecționare la: Parchetul Tribunalului din Sibiu, Tribunalul Târnava Mică din Dumbrăveni și C.A.M. Depozitul de Fermentare a Tutunului din Arad, Prefectura județului Arad. Sunt în curs de selecționare arhiva Preturei Plasei Periam (jud. Timiș) și arhiva Tribunalului Lugoj; nu s-a dat aprobare pentru vinderea arhivei vechi a Prefecturii județului Făgăraș, fără selecționare. 15. Din cauza localului neîncăpător și a dificultăților de transport, colecțiile Arhivei „nu au crescut cu nimic în cursul anului 1941”.

Primăria orașului Turda a oferit tablouri ale principilor ardeleni și scrisori vechi, dar nu le-a putut pe cont propriu, așa că a trebuit să se renunțe la ele. Totuși ar trebui achiziționată arhiva fostului Regiment Român de Graniță Orlat (din cauza lipsei de înțelegere a celor care o păstrează nu s-a putut ajunge la ea).¹⁶ Ca probleme de personal, Ștefan Meteș arată că, în urma concursului pentru ocuparea posturilor vacante, în data de 8 aprilie, doamna E. Mureșan a fost numită arhivar clasa a II-a pe 22 iulie 1941, iar

domnișoara Astra Macaveu a fost numită la aceeași dată paleograf clasa a III-a; ministerul nu a numit pe domnișoara A. Lupaș, care reușise la concurs și întrunea condițiile. În continuare sunt menționate încadrările, începând cu 1 octombrie, următorilor: Ștefan Meteș, Ioan Mărcuș, Elena Mureșan, Eudochia Buta, Aurel Maftai, Astra Macaveu, Ion Nicoară și este dată situația absențelor motivate, nemotivate și a concediilor. În ce privește cheltuielile s-a plătit chiria anuală pentru local în valoare de 250 mii lei doamnei P. Csaky Borger, plus majorarea de 10% începând cu 26 octombrie 1941; gazul 21164 lei, lumina electrică 7.510 lei, iar apa 1690 lei .18. Cu toată situația dificilă Ștefan Meteș nu poate să nu se gândească la viitor: „gândul nostru se îndreaptă în primul rând către local și materialul arhivistic ne dăm seama că o îmbunătățire a localului și implicit o mai bună amenajare a materialului, n-ar fi cu puțință”. El crede că este necesară completarea posturilor și ridică din nou problema salarizării: „nu știm dacă e cazul să mai intervenim pentru a ni se face dreptate – de câte ori n-am cerut acest lucru ? - sau să ne vedem în liniște de muncă, cu constatarea dureroasă, că pentru mulți cărora documentele trecutului românesc nu le spune nimic, arhivarul e un maniac, sau un om care n-a putut face altceva în viață”.

Activitatea Regionalei Transilvania condusă de Ștefan Meteș și în anul 1942 reiese din adresa expediată în data de 14 ianuarie 1943 de la Sibiu. Ștefan Meteș aduce la cunoștința lui Aurel Sacerdoțeanu principalele aspecte ale activității Regionalei. Referitor la situația personalului el arată că sunt 10 posturi de specialitate și doi oameni de serviciu. În 15 septembrie 1942, în urma concursului, domnul Surdu Bujor a fost numit arhivar fără gradații, iar domnișoara Olivia Pescariu –registrator. Au fost avansați Ion Mărcuș de la arhivar I la arhivar principal și Aurel Maftai de la paleograf la arhivar ajutor. La 1 martie 1942 domnul Pop Liviu a fost numit om de serviciu (cu 10 august

1942 a demisionat). Cu 1 iunie 1942 d.ra Astra Macaveu a fost suspendată. Domnul Ion Mărcuș a fost concentrat pe front, iar domnul A. Maftciu concentrat 40 de zile. Angajații au avut concedii de vară câte 15 zile, repartizați pe serii.

În ce privește veniturile și cheltuielile, s-a primit de 100.000 lei pentru cheltuieli materiale. Nu există alte surse de venituri, dar ministerul plătește chiria pentru imobil, încălzit, iluminat, apă și alte taxe comunale. În cursul anului 1942 au fost 293 acte intrate, 195 ieșite, eliberate patru certificate de serviciu și s-au format două dosare. Lucrările speciale de arhivă s-au concretizat în copierea, traducerea și revizuirea diferitelor conscripții urbariale și a documentelor din Scaunele Sibiului, Săliștei, Tălmaciului din anii 1721-1753, 1776, a mai multor sate din județul Satu Mare din anii 1772 – 1773 și a românilor din secuime la 1614; au fost controlate și aranjate unele arhive familiale și orășenești evacuate în septembrie 1940. În anul 1942 s-a înregistrat o creștere a colecțiilor: Corpul 7 Armată a predat arhiva din anii 1903 – 1912 rămasă de la fostul Corp 7 austro-ungar din Banat. În ce privește selecționările de arhivă s-a cerut selecționarea din partea mai multor instituții (mai ales după ultimele dispoziții ale Ministerului Economiei Naționale).

Instituțiile pretind ca selecționările să fie făcute de Arhivele Statului, dar acestea au trimis instrucțiuni, urmând ca activitatea de control să se facă din partea unui delegat al Arhivelor Statului.

Localul este apreciat, în continuare, ca fiind în continuare „mic și impropriu pentru adăpostirea întregului material arhivistic de care dispunem”; chiria anuală a crescut la 330.000 lei lunar, în urma majorărilor legale. Tot în cursul anului 1943, cu adresa din 4 mai expediată de la Sibiu către conducerea Arhivelor Statului, Ștefan Meteș solicită intervenția directorului general Aurelian Sacerdoțeanu pentru a i se acorda gradația a III-a, motivând că în 20

de ani, în același post, de director al Regionalei Transilvania, a primit numai două gradații și ca atare nu i se poate aplica art.79 din Codul funcționarilor publici care prevede acordarea gradațiilor din doi în doi ani; solicită intervenție și pentru doamna Eudochia Buta, pentru acordarea gradației II, întrucât îndeplinește condițiile de vechime conform legii și pentru domnul Ion Nicoară, om de serviciu clasa a IV-a cu vechime în grad din anul 1934 „să fie înaintat om de serviciu clasa a III-a „Preocuparea lui Ștefan Meteș pentru calitatea angajaților instituției pe care o conducea reiese și din adresa expediată de la Sibiu în data de 27 septembrie 1943 în care face referire la concursul care trebuia să se țină la Regionala Transilvaniei, pentru ocuparea celor patru posturi vacante. El arată aici că nu s-a primit aprobarea de la Arhivele Statului pentru cei doi membri: prof. I. Sandu și I. Moga; I. Sandu – directorul Școlii Normale n-ar fi putut participa la examen fiind chemat la minister. La concurs s-a prezentat doar domnișoara Dumitra Stoica „cu o cerere neiscălită și lipsa certificatului medical, necunoscând nici limba germană, nici cea maghiară, absolut necesare la regionala noastră”; Doamna Stoica e funcționară la Tribunalul din Sibiu, „deci are o funcțiune”. Din motivele arătate examenul nu s-a putut ține și propune amânarea lui pentru o dată când se vor prezenta mai mulți candidați.

Rezoluția lui Aurelian Sacerdoțeanu din 29.09.1943: „Se aprobă amânarea pentru luna decembrie. Să se facă mai multă publicitate locală,,. Aceeași problemă a posturilor revine în adresa expediată din Sibiu în 22 noiembrie 1943. Ca răspuns la adresa DGAS din 16.11.1943 prin care s-au transmis instrucțiunile Ministerului Culturii Naționale și al Cultelor, Direcția Învățământului Superior, referitoare la întocmirea proiectului de buget pe exercițiul 1944/1945, Ștefan Meteș înaintează două „state dezvoltătoare și o recapitulare generală comparativă”.

El arată că s-au făcut modificări la salariul doamnei Elena Mureșan, căreia i se cuvine cea de-a doua gradatie, că posturile vacante „contrar dorințelor noastre nu au putut fi completate, deși s-a publicat concurs pentru ocuparea lor” și concluzionează: „e preferabil să rămână vacante, decât să le completăm cu elemente necorespunzătoare”. Tot în anul 1943 Ștefan Meteș revine cu o adresă referitoare la cheltuielile regionale, adresa expediată din Sibiu la 22.11.1943. În această adresă el arată că pentru Direcțiunea Arhivelor Statului din Cluj – Sibiu a fost prevăzută în bugetul a.c. suma de 130.000 lei, din care să se plătească cheltuielile materiale și „spesele următoare”: gaz metan pe aprilie – octombrie 1943 - 10.364 lei, curent electric aprilie – septembrie 1943 – 7640 lei, taxe comunale pentru gunoi 1 aprilie – 31 decembrie - 6300 lei , taxe comunale pentru apă 1 aprilie – 12 octombrie - 4736 lei, total – 29.364 lei.

El adaugă că Primăria Municipiului Sibiu a comunicat că va trebui să majoreze taxele comunale și solicită în final o sumă de 300.000 lei având în vedere și „desele oferte pentru cumpărarea de documente prețioase”. Rezoluția lui Aurelian Sacerdoțeanu din 5 noiembrie 1943 : „se va propune un total de 420.000 lei,,.

Activitatea Regionalei Transilvania, desfășurată la Sibiu în anul 1943 reiese din raportul înaintat de Ștefan Meteș către Aurelian Sacerdoțeanu, 1944, expediat din Sibiu în data de 14 ianuarie 1944. Raportul începe cu numeroase probleme de personal: din cele 12 posturi, 10 erau de arhiviști și două de oameni de serviciu. Cu 1 martie 1943 Aurel Mafteiu era transferat ca secretar ajutor la Decanatul Facultății de Drept, și cu aceeași dată, domnișoara Astra Macaveu era transferată disciplinar la Arhivele Statului din Chișinău. Gradații au obținut Ștefan Meteș III și Eudochia Buta – II. Posturile vacante nu s-au ocupat din lipsă de candidați. Cu 1 iunie domnul Ion Nicoară a fost avansat

de la clasa a IV-a la clasa a III – a, iar domnul Alexandru Baldi a fost numit, la 1 aprilie 1943, om de serviciu clasa a IV-a. Ioan Mărcuș a avut concediul medical în perioada 1 februarie – 14 martie 1943, permisie de boală între 17-21 august, a fost mobilizat pe front din anul 1942 până în 18 ianuarie 1943 și concentrat 12 zile. Bujor Surdu a fost concentrat din 11 până în 31.10.1943. Personalul a avut concedii câte 20 de zile, prin rotație, în lunile iulie și august.

La capitolul „venituri și cheltuieli” Ștefan Meteș precizează că a fost alocată, din bugetul ministerului, suma de 130.000 lei pentru „spese materiale”. Cheltuielile de întreținere au totalizat 17361 lei (taxe comunale, iluminat, gaz) 26. Ca lucrări oficiale au fost 270 de acte intrate, 248 ieșite, trei certificate, din care s-a alcătuit trei dosare. S-a întocmit un registru special pentru actele eferitoare la mobilizare și unul pentru personalul mobilizat pentru lucru. Lucrările speciale de arhivă. Au fost împiedicate de spațiul restrâns; cu toate acestea s-au copiat și tradus urbarii din jud. Sălaj (sec. XVIII), diplome transilvănene din prima jumătate a sec. al XVII-lea, diplome făgărășene (sec. XVII), s-au făcut registre de pe documentele jud. Făgăraș (1778), traduceri și transcrieri ale unor documente ungurești și germane și s-au copiat conscripțiile locurilor defrișate din posesiunea Ocoliș – 21 decembrie 1772, Conscripția posesiunii urbariale Sarkoz (10 mai 1772), „Domestica conscriptio Sedis Haromszk Csik, Gyergyo et Kaszon de anno 1721 „S-au aranjat și s-a făcut un control al documentelor din arhiva orașului Cluj (sec. XIII – XV), stabilindu-se care dintre ele nu erau publicate. Indicele cronologic al documentelor până la anul 1500, la care s-a lucrat în 1940 și 1941, n-a putut fi completat pentru toate fondurile, pentru motivul că „așa după cum am anunțat mai sus, cea mai mare parte a materialului nostru se află încă în lăzi, pe care nu le putem deschide, fiindcă nu avem unde așeza documentele în altă parte”.

S-a așezat în legături – dosare arhiva jud. Satu Mare „ce se risipise în urma transportului de la Cluj”. În ce privește creșterea colecțiilor, de la Prefectura Sibiu s-a ridicat o cantitate mică din vechea arhivă a Scaunului Nocrich (sec. XVIII), restul arhivei vechi „o mare cantitate a fost vândută, fără știrea noastră, din ordinul autorităților superioare, după propria mărturisire a unor funcționari ai Prefecturii”; din cauza localului neîncăpător nu au putut fi primite alte fonduri. Biblioteca a crescut cu „următoarele opere primite cu titlu de donație”: de la DGAS 12 opere (și periodice) -28 volume, de la Ministerul Propagandei Naționale – 55 opere – 55 volume, de la Biblioteca Universitară din Cluj – Sibiu - 23 opere - 23 volume , de la Institutul de Istorie Națională Sibiu – 2 opere – 2 volume, de la Prefectura Județului Sibiu – 93 opere – 192 volume, în total opere (și periodice) – 293 volume. De la Primăria comunei Florești, jude. Târnava Mare, s-au primit 11 volume legate, cuprinzând Buletine Oficiale ale Guvernului transilvan pe anii 1850 - 1855 (în limbile maghiară, germană, română).

Referitor la selecționările de arhivă au fost selecționate lucrările controlate de la arhiva județului Arad și arhiva Diviziei 6 Economat CFR Simeria ; la Prefectura Arad s-a găsit selecționare incompletă, ca urmare nu s-a aprobat vânzarea maculaturii; s-au trimis instrucțiuni de selecționare la Primăria orașului Alba Iulia, Primăria orașului Deva, Prefectura județului Sibiu, Prefectura județului Severin, Judecătoria Baia de Criș, Vama Timișoara, Vama Curtici, Vama Reșița și s-a dat o autorizație de vânzare a maculaturii la „Viscosa Română,, Lupeni. Ca deziderate – revenirea în vechiul local de arhivă de la Cluj și majorarea sumei pentru „spese materiale” la 300 mii lei.

Finalul raportului este extrem de critic la adresa situației arhivelor instituțiilor din teritoriu: „o mulțime de arhive, de la diferite autorități, se prăpădesc sub ochii noștri, fără ca să putem interveni peste tot pentru curmarea

răului”, fapt datorat „diferitelor deciziuni și ordine superioare care dispun ca arhivele vechi să fie vândute”, a funcționarilor insuficienți pentru a fi trimiși peste tot pentru selecționări.

Ștefan Meteș propune să se intervină la toate ministerele, ca atunci când se ia o hotărâre care privește arhiva să fie consultate și Arhivele Statului pentru că „în ultimul timp s-a abătut o adevărată năvală asupra arhivelor vechi, pe care noi foarte cu greu o mai putem stăvili”. 28. Problema cheltuielilor materiale ale Regionalei I-a preocupat în mod constant pe Ștefan Meteș, așa cum reiese din adresa expeditată din Sibiu la 27 aprilie 1944 către DGAS, în care directorul regionalei solicită să se intervină la minister ca din suma pentru exercițiul financiar în curs să se pună la dispoziție în avans, cel puțin 40-50 mii lei, motivând că trebuie completată dotarea instituției cu materiale de Apărare pasivă, că nu există stingător de incendiu, care costă 7000 lei, că trebuie adusă o cantitate de nisip și că nu s-a putut construi adăpostul în caz de bombardament aerian pentru personal, arătând că ar fi necesare și cheltuieli pentru transportul arhivei în caz de evacuare.

În acest sens cere să se precizeze care este suma alocată pentru cheltuielile materiale pe exercițiul în curs, și din suma totală „care sunt banii pentru materiale și care pentru întreținere”. În continuare comunică cheltuielile de întreținere plătite sau angajate din fondul pentru materiale pentru anul financiar 1943 – 1944, în sumă de 76.485 lei) gaz metan, lumină electrică, apă și canalizare) și conchide că nu vor ajunge banii pentru materiale „să plătim speșele de întreținere”.

Un ultim document pe care îl luăm în discuție este adresa semnată de Ștefan Meteș și trimisă lui Aurelian Sacerdoțeanu, la 9 decembrie 1944, în care răspunde la adresa DGAS 1147 din 6 noiembrie înaintând conspectul cerut în care sunt cuprinse colecțiile de documente ardeleno mutate din

Transilvania la Budapesta începând cu anul 1882 și încorporate în Arhiva Statului Ungar. Ștefan Meteș precizează că toate documentele specificate în memoriu revin de drept Statului Român, deoarece Tratatul de la Trianon, în art. 175 – 177, a recunoscut acest drept, dar nu s-a putut intra în posesia acestor arhive aflate în capitala Ungariei, din motive cunoscute.

El arată că se oferă pentru a doua oară prilejul „să ne luăm dreptul nostru. Avem nădejdea că veți face Dumneavoastră de data aceasta toate demersurile necesare ca să putem intra în stăpânirea arhivelor amintite” și că ar trebui căutat un mijloc pentru recuperarea documentelor înainte de încheierea păcii căci după pace ungurii vor face ca în trecut, amânând la infinit predarea arhivelor; în cazul unei cereri de armistițiu din partea Ungariei, Statul Român ar trebui să fie pregătit „căutând să-i dejucăm spre a ajunge cât mai neîntârziat și sigur în posesia arhivelor noastre”.

Meteș consideră că, în cazul încercării recuperării arhivelor românești înainte de încheierea păcii, ar trebui întreprins un demers prealabil la Marele Stat Major. Propunerea este motivată de „regretabila lipsă de înțelegere a unui general român datorită căruia, în 1919, subsemnatul delegat oficial, a fost împiedicat de a aduce în țară Arhiva Ardealului din Budapesta ocupată”; pentru „lucrările de preluare „ar trebui ca Aurelian Sacerdoțeanu să desemneze doi delegați de la Arhivele Statului „care să aibă acte în regulă, pentru ridicarea arhivelor cuvenite, aprobate de Statul major român și mai ales de cel rusesc atotputernic”.

Conspectul arhivelor românești de revendicat din „Arhiva statului ungar,, din Budapesta 31: I Arhiva Guvernului Ardelean (7 poziții), II Arhiva Conventului din Cluj-Mănăstur (10 poziții), III – Arhiva Capitlului Episcopiei catolice din Alba Iulia (8 poziții), IV Arhiva Cancelariei aulice transilvănene (18 poziții), V Arhiva fiscalului din Transilvania, VI Urbaria et Conscriptiones,

VII Colecții diferite. Se mai revendică 32. și „cărțile vechi, tipărite și manuscrisele strânse de pe la bisericile românești din Ardeal și depuse la Muzeul Național Unguresc din Budapesta” și arhivele „familiilor ungurești din Ardeal, care au fost depuse la același muzeu național... ca fiind în strânsă legătură cu provincia și cu Românii supuși și exploatați”.

Urmează apoi „toate arhivele duse de unguri între 1940 – 1944 la Budapesta sau în orice altă parte a Ungariei – din Ardealul ținut de ei sub ocupație în urma arbitrajului de la Viena”, adică toate arhivele județene și orășenești și toate documentele luate de la orice instituții rămase în teritoriul cedat: arhive confesionale, etc. În această categorie intră și arhivele particulare din Ardeal, care au fost luate și transportate în interiorul Ungariei sau depuse, chiar de proprietarii lor la vreo instituție din interiorul țării, în cei patru ani de ocupație maghiară. Documentele din arhivele particulare cuprind multe știri privitoare la iobagii români și ele au ajuns în arhivele familiale „datorită ocupării cu diferite slujbe la stat de către unii membri ai familiilor respective; la retragerea lor din slujbe, acești membri luau cu ei actele din timpul slujbei, așa se explică faptul că nenumărate documente au ajuns în arhive familiale,, fără să aibă ce căuta acolo”.

Acum la 90 de ani de la înființarea instituției arhivelor în Cluj, ne plecăm frunțile în amintirea înaintașilor noștri, care au slujit cu devotament instituția, iar celor de azi le dorim să urmeze calea deschisă de Ștefan Meteș. Vivat, crescat, floreat Arhivele Naționale și slujitorii lor!